

چهارگان انواع بسیار است و از آن جمله آنچه شمر است
 مرقوم رتبه ندون و منظور قلم تبیین خواهد شد اما اول
 حکمیه بحسب مشهور است **اول** ذکا و **دوم** سرعت فهم
 صفای ذهن **سوم** سهولت تعلم **چشم** حسن تعقل **ششم** تحفظ
 تذکره اما ذکا و سرعت استنتاج و مطالب و سهولت
 استخراج نتایج از مقدمات و حصول آن منوط کفر
 مزاوله مقدمات نتیجه خواهد بود اما سرعت فهم ملکه اشفا
 از ملزوم است بلوازم سه مکتبی زیاده و همانا فرق میان
 این دو آنست که اول سرعت در حرکت فکر است
 و ثانی در غیر فکر چون انتقال از ملزومات تصویر به اول
 آن یا از قضایا بعلووس تصویر بالعکس النقیض و اما
 صفای ذهن ملکه استعداد استخراج مطلوب است بی
 اضطراب و تشویش و اما سهولت تعلم ملکه استعداد
 استخراج مطلوب است تا بی ممانعت خواطر تقریر با اسان

اکتساب توانند نمود و اما حسن تعقل آنست که
 در بحث استکشاف از مرتبلی حدی لایق با و
 نگاه دارد تا زاحمال امری واجب نماید در استعمال
 شی زیاد و اما تحفظ آنست که صور معقوله با محسوسه سیکو
 ضبط نماید و آنگاه ملکه استحضار محفوظات است که
 در وقت که خواهدی کلفتی و آنچه در تحت شجاعت است بازده
 است **اول** کبر نفس **دوم** خردت **سیم** علویت **چهارم**
 ثبات **پنجم** حلم **ششم** سکون **هفتم** شجاعت **هشتم**
 تحمل **نهم** تواضع **دهم** حمیت **یازدهم** رقت اما کبر نفس آنست
 که نفس بکرامت و هیوان مساللات کند و بسیار و اعمیاً
 القات نماید بلکه از نوح دوزم و غنا و فقر متاثر نگردد و تطبیاً
 احوال تبدل و انتقال و تاثر و الفعال بخود راه ندهد و این ملکه
 شریف است که عروج بر معارج آن جز با لاکان راه طلب
 میسر نشود و تسنم فلان شواهیق آن جز اعیان کاملانرا مستصو